

rendületlen támasza volt és a párt titkos konyháján sohasem főztek ki tervet nélküle. Életének legszebb férfikorában, sugaras nyara közepén, ötvennégy éves korában ragadta el a halál, amikor karrierjének java még hátra volt s egy széles társadalmi réteg várta érvényesülésének további sikereit.

A város közönsége és a Délvidék kereskedő-világa meghiúsult áll a koporsó mellett, mely egy munkás férfiélet dus eredményeit öleli magába. Halála szinte vesztesége Szeged társadalmi életének, a mely Perjéssy László vesztét osztálykülönbség nélkül, a gyász fájó érzésével siratja.

Mit akar Andrassy és mit az ellenzék?

(Saját tudósítónktól.) Andrassy Gyula gróf körlevelet bocsátott ki *pártalakítási* célból. A nevezetes írásmű, melyet a gróf az ő szűkebb politikai klientelájához intézett, szó szerint való szövegében eképen szól:

Tiszadob, 1913. július hó.

Igen tisztelt barátom! Mint már bizonyára értesültél, *egy új párt alakítását* vettem tervbe, mely főként az alkotmányos rend helyreállítását, a közkormányzat morális föltételeinek megteremtését és a belviszályok megszüntetését tűzné ki célul. Igen kérlek, légy szíves velem közölni azoknak a politikai barátaidnak és ismerőseidnek a neveit, akik tudomásod szerint az új pártalakulásban hajlandók volnának részt venni.

Nem foglalkozunk hosszabban azzal, hogy a pártalakításnak ez a módja legalább is szokatlan. Elvégre Andrassy Gyula megbízható címekért olyan cimirodákhoz fordul,

amelyekhez jónak látja. A körlevél *tartalma* azonban határozottan kihívja a jogos kritikát.

Tudjuk, hogy rosszhiszeműség volna részükről, hogy ezt a levelet, mint programatikusan nyilatkozatot értékelnők. Nem is tesszük. Ha Andrassy Gyula gróf pártot alakít, programot is fog adni. És akkor érkezik majd el az ideje annak, hogy véleményt mondjunk az akciójáról.

A körlevélnek esszenciális tartalmával azonban kénytelenek vagyunk foglalkozni. Jogunk van hozzá annál inkább, mert abban — nem is épen tulságosan burkoltan — ismét elvakult támadás foglaltatik a nemzeti munkapárt ellen.

Andrassy új pártot akar alakítani az *alkotmányos rend helyreállítására*. Ő tehát nyilván úgy találja, hogy ez az alkotmányos rend jelenleg hiányos. Őszintén sajnáljuk, hogy Andrassy Gyula nem mondja meg, hogy miben látná ő az alkotmányos rend helyreállítását. Talán csak nem a június 4-ike előtti állapotok restaurálásában? Mert az ugyan gyönyörűséges alkotmányos rend volt!

Amikor hónapokon át névszerint szavaztak haszontalan semmiségekről, csak hogy az üléselési időt agyonüssék. Amikor a hatalmas többség teljesen ki volt szolgáltatva egy lelkiismeretlen kisebbség önkényének. Nos, hát ebből az alkotmányos rendből nem kér az ország. *Ennek a restitálására ugyan Andrassy hiába alakít pártot.*

Meglepő és valóban csodálatos csak az, hogy mindezt ez az államférfiu maga is be nem látja; hogy az ország hangulatából ő maga le nem vonja a természetes következtetést, hogy a nemzet fölfogása egy ilyen vállalkozásnak egyáltalán nem kedvez. Egészen nyugodtak vagyunk benne, hogy annak az ál-

lapotnak visszacsínálására, amit ő alkotmányos rendnek nevez, *pártalakító választóközönséget nem fog kapni.*

Ép olyan kevésbé kaphat mandátumokat a munkapárti győzelmes harc egyéb objektív eredményeinek visszacsínálására, ha történetesen az alkotmányos rend helyreállítását ebben találja.

Az új párt további célja volna a *közkormányzat morális föltételeinek megteremtése*. Természetesen ez is rászorul majd a bővebb magyarázatra. Annyit már ma is megállapíthatunk, hogy mindenesetre furcsán fest, amikor a zárszámadási bizottság kinosan kellemetlen megállapításai után ép a néhai koalíció oldaláról történik zászlóbontás ebben az irányban. Az uraknak végül is le kell majd mondaniok arról, hogy unos-untalan az erkölcsbíró szerepet arrogálják maguknak a jelenlegi kormányzat felett. Nyugodtak lehetnek afelől, hogy a közkormányzat morálitása felett legalább is olyan lelkiismeretesen örködik a jelenlegi kormányzat, mint örködött a talpfaszállítások, a visszacsínált szénszállítási szerződések, a tátrai bérletek és a dalmát vasutak rezsimje; és politikai moralitás tekintetében is fölveszi a versenyt ez a kormányzat azokkal, akik babilon-grófokból a magyar kommandónyelv nemzeti hőseivé, a pluralitás megalkotóiból pedig a radikálizmus hiveivé vedlettek.

Az új párt harmadik célja, a körlevél szerint, a *belviszályok* megszüntetése volna.

Ezt a programot igazán nem tudjuk hová tenni. Sejtelmünk sincs, hogy ez mit jelent és hová tendál. De minden esetre jól hangzik. Tetszetősebbé teszi a cirkulárét.

Imé, így indul egy magyar ellenzéki pártalakítás! Viszont ezek után igazán nem tudjuk, vajon mit is akar Andrassy és mit az ellenzék?

És én válaszoltam:

— Valami ilyesfélét, ha nem is éppen úgy, amint azt ön képzei, asszonyom, de úgy, amint — ha megengedi — én azt elmondtam!

Csönd lett, egy hang szólt közbe. Halljuk Ripp urat, Ripp ur álmát! — és erre így kezdtem el mondókámat:

— Igen, álmodtam, husz éven át, de az én álmaim nem voltak élettelen álmok, hanem olyan kegyetlen történetek, amelyek mindig mélyen belemarkoltak lelkembe és az én szegény, érzékeny bensőmet csúnyául meggyötörték. Voltam én álmaim alatt szerencsétlen, elhagyott, rajongó, üldözött nemes vad, zsványoktól kifosztott vándor, de boldog egy pillanatra sem voltam. Csodálatos sorozata az álmokképeknek ez a husz év, amelyben egyik kép változatosabb, mint a másik, de egyikben sem süit föl a boldogság éltető napja. Nem, a napsugár az nem jelent meg álmaimban sohasem, eső, vihar, irdatlan orkán s halálhozó jég szüntelenül gyötörték, de napsugár, napsugár, amelynek csillogó, bűvös sugára reményt, megnyugvást, életkedvet önt az emberbe, az soha, soha nem süitött felém.

De ki tudja, talán épen emiatt kerestem folyton és szüntelenül a megnyugvást hozó éltető napsugarat. Ha mindjárt megtaláltam volna, úgy lehet, azt hittem volna, hogy ez kijár mindenkinek már születése pillanatában, de minthogy folyton és szüntelenül azt keresem, úgy kezdem hinni, hogy azt csak nagyon, nagyon kevés ember érheti el és ha eléri is végül, azt csakis egy hosszú élet küzdelme árán lelheti föl, mert az életet adó édes napsugár, csak oly helyre süit, ahová felérni emberfeletti küzdelemmel lehet csak.

Igy mult aztán nap-nap után és kergetett évszak évszakot, évek váltották föl egymást és én egyre mentem keresni az édes, verőfé-

nyes, csodaerejű napsugarat. — Szívemben ugyanaz a rajongó érzés él ma is, mint mikor elindultam erre a nagy utra, de elfelejtettem egyet, azt az egyet, hogy hiába ég lelkem ifjú lelkesedésben, azért a tova futó évek mégis csak megkarmolják külső ábrázatomat és nem maradok annak az ifjú legénykének, aki táncolva kering a házi bálon és mulatva udvarol a fiatal leányoknak, hogy elrejtse a tréfák mögé az ő lelkének szomorú vonásait, amelyek szomjuhozva ösztönzik arra, hogy minden szenvedést elviselve, menjen keresni a mesebeli napsugarat!

Ime, az én tragédiám, eljöttem ebbe a kedves bálba és az én korombeli leányok, anyák alakjában jöttek itt elém és fejemre olvasták, hogy nem az az ifjú ember vagyok, akinek hittem magamat, hanem az öregvő Ripp ur, aki egy nemzedéket aludt át, míg csalogató álmaikat kergette.

Én elhallgattam, de az asszonyok nem néztek szánakozva rám, hanem azt felelték:

— Rajta Ripp ur, ugorjon talpra és hozza azt be, amit úgy képzel, hogy elmulasztott!

— Igen, — feleltem — megyek és keresem tovább a napsugarat!

Az asszonyok nem értették meg, hogy mire célzok, csak úgy maguk között mondogatták:

— Ejnye, hogy megsavanyodott!

Nem tudtam, mit mondjak nekik, egy ideig még beszélgettem velük, aztán szépen elbucsuztam és Tóni barátom kezét megszorítva, eltűntem a társaságból. Éreztem, — nincs mit keresnem ott, éreztem, hogy az én hangulatomat már rég lehajította, elzavarta az idő és nincs az a táncmulatság, — mely azt csak egy pillanatra is visszahozza.

Gyalog mentem haza és lassan ballagtam végig az utcákon, az égen holdfény sü-

tött és a felhők nagy tömegben vonultak el Luna asszony ezüst csolnakja előtt. Megálltam a hid előtt és elnéztem az elvonuló felhőket, amelyek mentek, egyre mentek és maguk sem tudták hová. Valami kergette őket és ők öntudatlanul engedelmeskedtek ennek a felső hatalomnak és mentek-mentek előre egy ismeretlen világ felé.

Oh, tova futó báránnyfelhők, ti, életünknek hü képei, ki tudna közületek csak egyet is elfogni, hogy rögzítse azt csak egy percre is meg, ki tudna a muló időből megfogni egy pillanatot is, hogy az maradjon meg a számára az évek, napok és órák tova tünő nagy légiójából! Hiába, minden vágyunk, minden epedésünk, nem marad számunkra más, — csak a felhők bámulása, amelyek fent nyargalnak az égen, ismeretlen cél felé, míg mi itt nyargalászunk a földön, ismeretlen áramlatok által sodortatva. Vágy és emlék, ábránd és valóság, összefolyó felhők egyazon képe csak, mindenik oly bizonytalan, hogy nem ér meg egy pillanatnyi töprengést sem, de nem ér meg egy szemernyi aranyat se... Értéke valóban egynek sincs. És a végeredmény, az meg egyugyanaz Ripp uréval, — mindegy, hogy husz évet aludt-e az ember, vagy küzdött céljaiért, mert hisz mindkettő egyformán álmom, amelynek csak egy folytatása lehet — az igazi, az örök mély álmom, abból aztán még Ripp ur sem fog fölébredni, hogy keserűen lássa azt a nagy változást, melyet a suhanó élet vele művelt.

Hazamentem és magányos szobámban Planquette gondoltam, akinek bájos zenéje örök hangulatban tartja lelkünk előtt az életben annyiszor megismétlődő Ripp alakját, akinek bizonyos koron túl mi válunk a hőseivé és átérezzük a fölébredő Ripp tragédiáját.